

HƯƠNG VỊ TẾT

giá trị văn hóa bền bỉ trong đời sống người Việt

✍️ PHÚC MINH

TRONG DÒNG CHẢY CỦA VĂN HÓA DÂN TỘC, TẾT NGUYÊN ĐÁN LUÔN GIỮ VỊ TRÍ ĐẶC BIỆT - KHÔNG CHỈ LÀ MỐC KHỞI ĐẦU CỦA NĂM MỚI, MÀ CÒN LÀ KHÔNG GIAN KẾT TINH CÁC GIÁ TRỊ TRUYỀN THỐNG, NƠI KÝ ỨC CỘNG ĐỒNG VÀ ĐỜI SỐNG ĐƯƠNG ĐẠI GẶP GỠ. Ở ĐÓ, “HƯƠNG VỊ TẾT QUÊ” HIỆN LÊN NHƯ MỘT BIỂU TƯỢNG VĂN HÓA SỐNG ĐỘNG, ĐƯỢC CẢM NHẬN BẰNG KHUẨU GIÁC, VỊ GIÁC, BẰNG KÝ ỨC VÀ CHIỀU SÂU TÂM THỨC CỦA NGƯỜI VIỆT.

TẾT BẮT ĐẦU TỪ CĂN BẾP - KHÔNG GIAN VĂN HÓA GIA ĐÌNH

Trong cấu trúc văn hóa làng xã Việt Nam, căn bếp giữ vai trò trung tâm của đời sống gia đình, đặc biệt trong những ngày Tết. Khi tiết trời chuyển mình sang xuân, bếp lửa lại đỏ rực từ sáng sớm đến đêm khuya. Hình ảnh rửa lá dong, vo gạo nếp, đãi đỗ xanh, chẻ lạt, gói bánh không đơn thuần là thao tác ẩm thực, mà là một chuỗi thực hành văn hóa được trao truyền qua nhiều thế hệ.

Bánh chưng - biểu tượng tiêu biểu của Tết Việt - mang trong mình triết lý vũ trụ quan dân gian: hình vuông tượng trưng cho đất, sự bao bọc của thiên nhiên đối với con người. Đêm canh nồi bánh chưng là thời khắc lắng đọng, nơi các thành viên quây quần, kể cho nhau nghe chuyện năm cũ, chuyện tổ tiên, làng xóm. Mùi bánh chín quyện với khói bếp, mùi rơm khô đã trở thành một phần ký ức tập thể, khắc sâu trong tâm trí bao thế hệ người Việt.

MÂM CỖ TẾT - BIỂU ĐẠT CỦA TRIẾT LÝ ĐỦ ĐẦY VÀ SUM HỢP

Mỗi vùng văn hóa có một mâm cỗ Tết với sắc thái riêng, phản ánh điều kiện tự nhiên, lịch sử và tập quán sinh hoạt. Miền Bắc trang trọng với bánh

chưng, giò lụa, thịt đông, dưa hành; miền Trung đậm đà với bánh tét, nem, tré, dưa món; miền Nam phóng khoáng với thịt kho tàu, canh khổ qua, bánh tét ngọt. Sự đa dạng ấy làm nên bức tranh thống nhất trong đa dạng của văn hóa ẩm thực Tết Việt.

Tuy nhiên, vượt lên trên giá trị vật chất, mâm cỗ Tết là không gian thiêng của sự đoàn tụ. Trước bàn thờ tổ tiên, mùi hương trầm lan tỏa, con cháu tưởng nhớ nguồn cội, tri ân những thế hệ đi trước. Ẩm thực Tết, vì thế, không chỉ để thưởng thức mà còn để kết nối - kết nối con người với gia đình, với cộng đồng và với lịch sử văn hóa dân tộc.

HƯƠNG TẾT TỪ THIÊN NHIÊN VÀ KHÔNG GIAN LÀNG QUÊ

Hương vị Tết quê còn được tạo nên từ chính nhịp thở của đất trời. Đó là mùi hoa bưởi, hoa cau, mùi cúc, mùi đào, mùi mai - những loài hoa gắn bó mật thiết với đời sống tinh thần người Việt. Ở làng quê, Tết đến cùng sự chậm lại của nhịp sống, khi công

việc đồng áng tạm lắng, con người có thời gian chăm chút cho không gian sống và cho các mối quan hệ cộng đồng.

Hương rơm rạ phơi nắng, mùi bùn non sau vụ gặt, tiếng gió xào xạc qua hàng tre... tất cả hòa quyện, tạo nên một không gian văn hóa đặc trưng, nơi con người cảm nhận rõ sự giao hòa giữa thiên nhiên và đời sống tinh thần. Chính những yếu tố tưởng chừng rất đời bình dị ấy đã góp phần định hình "hương vị Tết quê" - một giá trị khó có thể thay thế trong đời sống hiện đại.

PHONG TỤC TẾT - SỰ TIẾP NỐI CỦA KÝ ỨC CỘNG ĐỒNG

Tết quê được gìn giữ và tái hiện qua hệ thống phong tục mang đậm tính biểu tượng: tắm lá mùi già chiều 30 Tết, cúng tất niên, đón giao thừa, xông đất, chúc Tết đầu năm. Mỗi phong tục đều hàm chứa quan niệm nhân sinh, thể hiện khát vọng về sự thanh sạch, an lành, may mắn.

Trong đời sống đương đại, một số nghi thức có thể được giản lược, song tinh thần cốt lõi vẫn được bảo lưu. Những lời chúc đầu năm mới, những tách trà nóng trong ngày xuân, mùi bánh kẹo, mùi hương trầm phảng phất trong mỗi nếp nhà - tất cả góp phần duy trì mạch chảy liên tục của ký ức văn hóa.

HƯƠNG VỊ TẾT QUÊ TRONG BỐI CẢNH HIỆN ĐẠI HÓA

Quá trình đô thị hóa và nhịp sống công nghiệp đã tác động mạnh mẽ đến cách con người đón Tết. Nhiều gia đình không còn đủ điều kiện hoặc thời gian để duy trì đầy đủ các thực hành truyền thống. Tuy nhiên, chính trong bối cảnh ấy, giá trị của Tết quê lại càng được nhận diện rõ nét hơn.

Đối với nhiều người trẻ, mỗi chuyến trở về quê ăn Tết là hành trình tìm lại bản sắc. Chỉ cần

mùi khói bếp, mùi bánh chưng nóng hổi hay mùi dưa hành quen thuộc, ký ức Tết quê lập tức được đánh thức. Tết, vì thế, trở thành điểm tựa tinh thần, giúp con người cân bằng giữa hiện đại và truyền thống.

GÌN GIỮ HƯƠNG VỊ TẾT - GÌN GIỮ BẢN SẮC VĂN HÓA

Hương vị Tết quê là một dạng di sản văn hóa phi vật thể, tồn tại thông qua ký ức, tập quán và thực hành xã hội. Việc gìn giữ giá trị này không chỉ là trách nhiệm của mỗi gia đình, mà còn cần sự quan tâm của cộng đồng và các thiết chế văn hóa. Từ việc giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ, khuyến khích các hoạt động trải nghiệm Tết cổ truyền, đến việc tôn vinh giá trị văn hóa Tết trong đời sống đương đại - tất cả đều góp phần bảo vệ bản sắc dân tộc.

Trong chiều sâu văn hóa Việt Nam, hương vị Tết quê không chỉ là cảm nhận nhất thời của giác quan, mà là sự kết tinh của lịch sử, phong tục và tình cảm gia đình. Dù xã hội có nhiều đổi thay, chừng nào mùi bánh chưng, mùi khói bếp, mùi hương trầm đêm giao thừa còn hiện diện trong ký ức cộng đồng, thì Tết quê vẫn còn nguyên giá trị - như một điểm tựa bền vững của bản sắc văn hóa Việt.